

ผังวาทก กิริยาภิตก

วาทก	ชาติ	กัตตา	กรรม	ปัจจัย	กิริยา	คำแปล
ภาววาทก	อภัมมชาติ	สูเทน		ตพฺพ:	คนตพฺพ ^๑ .	อันพ่อครัว ฟังไป.
กัตตวาทก	อภัมมชาติ	สูโท		อนต/มาน:	คจฺจนโต (คจฺฉ ^๒)/คจฺจมาโน ...	พ่อครัว ไปอยู่.../ไปแล้ว.../ไปแล้ว.
				ตฺวา:	คนตฺวา ...	
	สภัมมชาติ	สูโท	โอทฺโท	ต:	คโต.	
กัมมวาทก	สภัมมชาติ	สูเทน	โอทฺโท	อนต/มาน:	ปจฺนโต (ปจฺ ^๒)/ปจฺมาโน ...	พ่อครัว หุงอยู่.../แล้ว... ซึ่งข้าวสุก...
				ตฺวา:	ปจิตฺวา ...	
				ต:	(ปตฺโต/คโต/อุปคโต/นิสฺสีโต). ^๓	
เหตฺกัตตวาทก	สภัมมชาติ	สูเทน	โอทฺโท	มาน:	ปจฺยมาโน (ปจฺจมาโน) ...	ข้าวสุก อันพ่อครัว หุงอยู่.../ฟังหุง/หุงแล้ว.
				อนนฺย/ตพฺพ:	ปจฺนีโย/ปจิตฺพฺโ.	
				ต:	ปจฺโต.	
เหตฺกัตตวาทก	สภัมมชาติ	สํมิโก	สูทํ	อนต:	ปาเจนฺโต/ปาจยฺนโต (ปาจย ^๒)/ปาจาเปนฺโต/ปาจาปยฺนโต ...	นาย ยังพ่อครัว ให้หุงอยู่.../แล้ว... ซึ่งข้าวสุก...
				มาน:	ปาจยมาโน/ปาจาปยมาโน ...	
				ตฺวา:	ปาเจตฺวา/ปาจยิตฺวา/ปาจาเปตฺวา/ปาจาปยิตฺวา ...	
เหตฺกัตตวาทก	อภัมมชาติ	สํมิโก	สูทํ	อนต:	มารเณโต/มารยฺนโต (มารย ^๒)/มาราเปนฺโต/มาราปยฺนโต ...	นาย ยังพ่อครัว ให้ตายอยู่/แล้ว...
				มาน:	มารยมาโน/มาราปยมาโน ...	
				ตฺวา:	มารเรตฺวา/มารยิตฺวา/มาราเปตฺวา/มาราปยิตฺวา ...	
เหตฺกัมมวาทก	สภัมมชาติ	สํมิเกน	สูทํ ^๔	มาน:	ปาจฺยมาโน/ปาจาปยมาโน ...	ข้าวสุก อันนาย ยังพ่อครัว ให้หุงอยู่.../ฟังให้หุง./ให้หุงแล้ว.
				ตพฺพ:	ปาเจตฺพฺโ/ปาจยิตฺพฺโ/ปาจาเปตฺพฺโ/ปาจาปยิตฺพฺโ.	
				ต:	ปาจฺโต/ปาจยฺโต/ปาจาปฺโต/ปาจาปยฺโต.	
เหตฺกัมมวาทก	อภัมมชาติ	สํมิเกน	สูโท	มาน:	มารยมาโน/มาราปยมาโน...	พ่อครัว อันนาย ให้ตายอยู่.../ฟังให้ตาย./ให้ตายแล้ว.
				ตพฺพ:	มารเรตฺพฺโ/มารยิตฺพฺโ/มาราเปตฺพฺโ/มาราปยิตฺพฺโ.	
				ต:	มารฺโต/มารยฺโต/มาราปฺโต/มาราปยฺโต.	

• ควรดูผังวาทกอาชยาด ให้เข้าใจก่อน. • สามจฺต (...) ทำกิริยา หมายถึง กิริยานั้นคุมพากย์ไม่ได้ ต้องมีกิริยาอื่นที่คุมพากย์ได้มาจบประโยค. ^๑ ต ปัจจัย กับอภัมมชาติ เป็นภาววาทกได้ แต่มักใช้เป็นนามนาม นปฺ. ปจฺมา. เอก. เช่น ชีวตี จริตี หลีตี.
^๒ อนต ปฺ. แจกอย่าง ชน หรือ ภควนตฺ เว้นแต่ ป. เอก. มีรูปเป็น ิ. ^๓ ต ปัจจัย กับสภัมมชาติ เป็นกัมมวาทก ยกเว้นกับบางชาติ เป็นกัตตวาทกได้ (แปลว่า 'ซึ่ง') เช่น ปตฺโต (ถึงแล้ว ซึ่ง...), คโต (ถึงแล้ว ซึ่ง...-โดยมากแปลว่า ไปแล้ว สู...), นิสฺสีโต (อาศัยแล้ว ซึ่ง...).
^๔ เอกการิตกัมมเป็นประธานได้ เช่น สํมิเกน สูโท โอทฺโท ปาจาปฺโต. พ่อครัวอันนายให้หุงแล้วซึ่งข้าวสุก. อยฺเยน มยฺ สํมิเกน มหาปิตา. • พอสรุปได้ว่า กิริยาคุมพากย์ ภาววาทก กัมมวาทก ใช้กติกามาก เหตุกัตตวาทก ใช้อาชยาดอย่างเดียว เหตุกัมมวาทก ใช้กติก้อย่างเดียว •